

РОЗДІЛ 1 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 378.015.3:[373.2.011.3-051:005.336.2]:7](477)(043.3)

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2024.4.1>

Вікторія АТОРІНА

доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, вул. Київська, 24, м. Глухів, Сумська область, Україна, 41400

ORCID: 0000-0003-4829-7010

Бібліографічний опис статті: Аторіна, В. (2024). Підготовка майбутніх вихователів до естетичного виховання дітей дошкільного віку в процесі вивчення педагогіки дошкільної. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 3–8, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.4.1>

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІКИ ДОШКІЛЬНОЇ

У статті висвітлено зміст підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до естетичного виховання дітей дошкільного віку під час вивчення нормативної навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» в педагогічному закладі вищої освіти. Означено аспекти сучасних актуальних досліджень проблеми естетичного виховання дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти та розвитку естетичної компетентності майбутніх фахівців дошкільної галузі в психолого-педагогічній літературі. Представлено авторське визначення поняття «естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», яке трактується як здатність до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та перетворення світу за законами краси, сформованість естетичного ідеалу, смаку, цінностей, наявність розвинених естетичних почуттів, суджень, знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей. Визначено основні складники естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, а саме: мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний, які безпосередньо пов'язані між собою. Розроблено рекомендації для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти щодо підготовки майбутніх вихователів до естетичного виховання дошкільників у процесі викладання нормативної навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» в педагогічному закладі вищої освіти. Наведено приклади завдань для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр», які впливають на їхній естетичний розвиток. Визначено напрями подальших наукових досліджень, що полягають в розробленні сучасних ефективних форм, методів та психолого-педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів в умовах дистанційного навчання.

Ключові слова: естетичне виховання, діти дошкільного віку, заклад дошкільної освіти, підготовка майбутніх вихователів до естетичного виховання дітей дошкільного віку, естетична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Viktoriiia ATORINA

Doctor of Philosophy, Senior Lecturer of Pre-School Pedagogy and Psychology Department, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Kyivska str., 24, Hlukhiv, Sumy region, Ukraine, 41400

ORCID: 0000-0003-4981-9925

To cite this article: Atorina, V. (2024). Pidhotovka maybutnikh vykhovateliv do estetychnoho vykhovannya ditey doshkil'noho viku v protsesi vyvchennya pedahohiky doshkil'noyi [Preparation of future educators for the aesthetic education of preschool children in the process of studying preschool pedagogy]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 3–8, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.4.1>

PREPARATION OF FUTURE EDUCATORS FOR THE AESTHETIC EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE PROCESS OF STUDYING PRESCHOOL PEDAGOGY

The article highlights the content of the preparation of future educators of preschool education institutions for the aesthetic education of preschool children during the study of the normative academic discipline «Preschool Pedagogy» in a pedagogical institution of higher education. Aspects of modern topical research on the problem of aesthetic education

of preschool children in preschool education institutions and the development of aesthetic competence of future specialists in the preschool industry in psychological and pedagogical literature. The author's own definition of the concept of «aesthetic competence of future educators of preschool education institutions» is presented, which is interpreted as the ability to aesthetic perception, experience, evaluation and transformation of the world according to the laws of beauty, the formation of the aesthetic ideal, taste, values, the presence of developed aesthetic feelings, judgments, knowledge in the field of aesthetics, preschool pedagogy and psychology and the ability to apply them in the aesthetic education of children. The main components of aesthetic competence of future educators of preschool education institutions are defined, namely: motivational, personal, cognitive, activity, reflective, which are directly related to each other. Recommendations for scientific and pedagogical staff of higher education institutions on the preparation of future educators for the aesthetic education of preschoolers in the process of teaching the normative academic discipline «Preschool Pedagogy» in a pedagogical institution of higher education have been developed. Examples of tasks for applicants for higher education of the educational degree «Bachelor», which affect their aesthetic development, are given. The directions of further scientific research are determined, which consist in the development of modern effective forms, methods and psychological-pedagogical conditions for the development of aesthetic competence of future educators in the conditions of distance learning.

Key words: *aesthetic education, preschool children, preschool education institution, preparation of future educators for the aesthetic education of preschool children, aesthetic competence of future educators of preschool education institutions.*

Актуальність проблеми. Однією з актуальних проблем дошкільної освіти є підготовка майбутніх вихователів до естетичного виховання дошкільників. Естетичне виховання спрямоване на формування естетичних почуттів, сприймання краси, творчого мислення та культурних цінностей у дітей. Воно відіграє важливу роль у розвитку особистості дитини, оскільки стимулює розвиток емоцій, сприяє формуванню гармонійних відносин із навколишнім світом, підвищує культуру сприймання та створює основу для розвитку творчих здібностей. Важливість естетичного виховання полягає також у тому, що воно сприяє формуванню цілісної особистості, яка здатна цінувати красу навколишнього світу та власні внутрішні переживання. Цей процес допомагає дитині розуміти різноманіття культур і поглядів, розвиває толерантність та емпатію. Завдяки естетичному вихованню, діти набувають здатності до естетичного сприйняття, що є фундаментальною умовою їх гармонійного розвитку як особистостей.

Таким чином, естетичне виховання стає важливим інструментом у формуванні відповідальних, творчих та морально розвинених членів суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва» Базового компоненту дошкільної освіти передбачає формування мистецько-творчої компетентності, яка визначається як здатність дитини практично реалізувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва,

елементарно застосувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021).

Результатом набуття мистецько-творчої компетентності є елементарна обізнаність дитини у специфіці видів мистецтва (художньо-продуктивній, музичній, театральній); ціннісне ставлення до мистецтва і мистецької діяльності; прагнення сприймати мистецтво тощо (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021). Ефективно реалізувати зміст означеного освітнього напрямку може вихователь закладу дошкільної освіти з розвинутою естетичною компетентністю. Під естетичною компетентністю майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти ми розуміємо здатність до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та перетворення світу за законами краси, сформованість естетичного ідеалу, смаку, цінностей, наявність розвинених естетичних почуттів, суджень, знань у галузі естетики, дошкільної педагогіки і психології та вмінь застосовувати їх в естетичному вихованні дітей (Аторіна, 2021). Структуру естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти складають мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний компоненти (Аторіна, 2021).

Дослідженню різних аспектів проблеми естетичного виховання дітей дошкільного віку присвятили свої наукові пошуки українські вчені: О. Дронова, В. Ждан, В. Котляр, Г. Підкурманна, В. Попова, Г. Сухорукова, Л. Шульга Л. Янцур та інші.

О. Дронова вважає, що художньо-естетичний розвиток – це цілеспрямований педаго-

гічний процес, який інтегровано, поступово та послідовно вводить дитину у світ краси, мистецтва, образотворення, самовираження через пробудження й розвиток сенсорно-перцептивної сфери, засвоєння культурних форм емоційного реагування, на предмети, об'єкти і явища світу, на арт-об'єкти поліхудожнього середовища, створеного педагогом; схвалення спонтанних особистісних проявів і набуття навиків дослідницької поведінки за педагогічної підтримки природних задатків і потреб дитини в самовираженні. Педагогічними засобами визначено поняття краса, мистецтво, особу митця, художньо-естетичну практику дитини (Дронова, 2021).

Різні аспекти естетичного виховання, формування й розвитку естетичної компетентності майбутніх фахівців репрезентовано в працях українських учених, а саме: Л. Глазуновою, О. Заїкою, Л. Масол, О. Мисик, Л. Михайловою, Г. Падалкою, О. Рудницькою, Г. Сотською, І. Тимофєєвою, Н. Федорченко, Т. Швець, О. Щолоковою та ін.

О. Заїка вважає, що розвиток художньо-творчих здібностей у майбутніх педагогів набуває ефективності завдяки організації таких умов: систематичне залучення студентів до концертно-виконавської діяльності; послідовне формування в них потреби в такій діяльності та донесення художніх образів дітям та юнацтву; постійне розширення досвіду сприйняття, відтворення і трансляції художніх творів: систематичне спонукування студентів до оволодіння основними (елементарними) знаннями з мистецтвознавства, зокрема з виконавства; цілеспрямована підтримка й активізація творчих проявів студентів у мистецтві; забезпечення особистісно орієнтованого характеру спілкування між викладачем і студентами та студентів між собою (Заїка, 2013).

Результати теоретичного аналізу свідчать, що підготовка майбутніх вихователів до естетичного виховання дітей дошкільного віку є предметом дослідження багатьох вчених, які внесли великий вклад у розробку концепцій та методик естетичного виховання дошкільників. Чималий потенціал у реалізації естетичного виховання має навчальна дисципліна «Педагогіка дошкільна».

Мета статті полягає в обґрунтуванні проблеми підготовки майбутніх вихователів до

естетичного виховання дітей дошкільного віку в процесі вивчення педагогіки дошкільної.

Виклад основного матеріалу. «Педагогіка дошкільна» є обов'язковим освітнім компонентом у фаховій підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в закладі вищої освіти. Метою її вивчення є формування у студентів компетентностей і програмних результатів навчання, які забезпечують готовність до всебічного, гармонійного розвитку особистості дитини, використовуючи надбання народної педагогіки, досягнення сучасної педагогічної науки й передової практики дошкільного виховання. У процесі вивчення дисципліни в майбутніх бакалаврів формується здатність до організації і керівництва ігровою, художньо-мовленнєвою і художньо продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку. Окрім того, майбутні бакалаври після вивчення дисципліни мають продемонструвати програмні результати навчання, які спрямовані на естетичне виховання дітей дошкільного віку.

Підготовка майбутніх вихователів до естетичного виховання дітей дошкільного віку в процесі вивчення педагогіки дошкільної є ключовим елементом у формуванні професійної компетентності спеціалістів у сфері дошкільної освіти. Вона вимагає комплексного підходу, який включає не тільки надання теоретичних знань, але й розвиток практичних навичок, емоційного сприйняття та творчих здібностей майбутніх вихователів. На виконання цих завдань спрямовано низку тем дисципліни «Сучасна система дошкільної освіти», «Сенсорне виховання дошкільників», «Естетичне виховання дошкільників», «Фізичне виховання дошкільників», «Обдаровані діти» та інші.

Майбутні вихователі повинні знати основи естетичного розвитку дитини, щоб ефективно інтегрувати естетичне виховання в загальний процес навчання та розвитку, набути практичних навичок у різних видах мистецтва, щоб бути здатними не тільки навчати, але й надихати дітей на творчість, а також застосовувати сучасні освітні технології для ефективного естетичного виховання, зокрема мультимедійні засоби, інтерактивні ігри тощо.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» відбувається залучення до процесу підготовки різних видів мис-

тецтва (музика, живопис, театр), що дозволяє майбутньому вихователю не лише розвивати свої творчі здібності, але й знайти способи, як зробити процес виховання більш яскравим та ефективним.

Наприклад, організація лекційного заняття на тему «Естетичне виховання дошкільників» для майбутніх вихователів передбачала ретельне планування з метою забезпечити глибоке розуміння сутності, значення та методів естетичного виховання дітей дошкільного віку. Основною метою заняття було поглибити знання майбутніх вихователів про важливість і методи естетичного виховання в закладах дошкільної освіти. Під час заняття студентам задавали проблемні запитання: «Що слід ураховувати педагогам у процесі естетичного виховання дошкільників?», «Яка роль і місце естетичного виховання у системі всебічного гармонійного розвитку особистості?», «Яким є, на вашу думку, естетичний ідеал?». Після завершення лекції надавали студентам рекомендації щодо подальшого самостійного вивчення теми, включаючи списки літератури, онлайн-ресурси, музеї, виставки та інші культурні заходи, які можуть сприяти глибшому розумінню та залученню в процес естетичного виховання.

Таким чином, лекційне заняття на тему «Естетичне виховання дошкільників» має на меті не тільки надати майбутнім вихователям теоретичні знання, але й забезпечити розуміння практичного застосування цих знань. Це сприяє формуванню в них готовності до творчого підходу в роботі, здатності до інноваційного мислення та бажання використовувати естетичне виховання як засіб всебічного розвитку особистості дитини.

Закінчуючи лекційні заняття з тем, які спрямовані на естетичний розвиток, ми пропонуємо студентам рефлексивні завдання, які допомагали їм обмірковувати отримані знання та їх можливе застосування в майбутній професійній діяльності. Також корисно організувати обговорення, де кожен студент міг би поділитися своїми враженнями про заняття, висловити ідеї щодо власних проєктів з естетичного виховання або поставити питання, що виникли під час лекції.

Для підготовки майбутніх вихователів до естетичного виховання дітей дошкільного віку в процесі вивчення педагогіки дошкільної ми

використовували активні форми роботи: дискусії, проєктну діяльність, кейс-методи, майстер-класи тощо. Такий підхід дозволив майбутнім вихователям закладів дошкільної освіти не тільки краще засвоїти інформацію, але й розвинути креативне мислення, навички критичного аналізу та гнучкість у підходах до естетичного виховання.

Наприклад, організація практичного заняття на тему «Естетичне виховання дітей дошкільного віку» мала на меті не лише закріпити теоретичні знання, отримані під час лекції, але й надати майбутнім вихователям можливість застосувати ці знання на практиці, розвиваючи при цьому власні навички та креативність. Академічна група розділялася на малі групи для виконання практичних завдань. Наведемо приклади таких завдань:

- розробити заняття з елементами мистецтва. Кожна група отримала завдання розробити коротке заняття для дошкільників, що включало елементи образотворчого мистецтва, музики чи літератури. Необхідно врахувати вікові особливості дітей та мету заняття.

- створити дидактичні матеріали. Групи працювали над створенням дидактичних ігор чи матеріалів, які можуть бути використані для естетичного виховання в закладах дошкільної освіти. Виготовлені матеріали зобувачами освіти мали бути не тільки навчальними, але й естетично привабливими.

- здійснити аналіз художнього твору. Здобувачам освіти пропонувалося проаналізувати обраний художній твір (картину, музичний твір, вірш) та обговорити, як його можна використати для естетичного розвитку дітей.

Після виконання запропонованих завдань відбувалося взаємне оцінювання та обговорення розроблених занять та матеріалів.

Важливим складником засвоєння здобувачами освіти дисципліни є виконання завдань самостійної роботи. У процесі самостійної роботи, виконуючи завдання для практичних занять, майбутні вихователі займалися самоосвітою з питань естетичного виховання дошкільників, що сприяло глибшому засвоєнню знань. Завдання самостійної роботи були орієнтовані на розвиток навичок застосування теоретичних знань на практиці. Наведемо приклади завдань для самостійної роботи: оформити глосарій, яким послуговуються у есте-

тичному вихованні дошкільнят вихователі; запропонувати ескіз оформлення групової кімнати та проаналізувати його з позицій реалізації завдань естетичного виховання; розробити практичні поради батькам з питань розвитку естетичних смаків і вподобань, формування навичок естетичної діяльності в дошкільників. Виконання поставлених завдань дозволило розвинути певні якості особистості (естетичний смак, креативність, свободу поведінки і художньо-естетичного самовираження, самостійність, ініціативність, товарищескість), які утворюють особистісний компонент естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Науковий складник формування естетичної компетентності в майбутніх вихователів передбачав написання студентами курсових робіт з таких тем: «Розвиток естетичних почуттів у дітей 6-го року життя у процесі образотворчої діяльності», «Розвиток естетичних почуттів дітей старшого дошкільного віку у процесі театралізованої діяльності», «Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва», «Естетичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобом медійних технологій». Вони також отримували можливість підготувати доповіді за підсумками власних наукових досліджень і представляти їх на конференціях різних рівнів – регіональних, всеукраїнських. Окрім цього, студенти оформлювали результати своїх досліджень у вигляді наукових доповідей, тез.

Досвід підготовки майбутніх вихователів до естетичного виховання дошкільників у процесі викладання навчальної дисципліни «Педагогіка

дошкільна» дозволяє дати низку рекомендацій педагогам закладів вищої освіти:

1) у викладанні дисципліни використовуйте інноваційні методи навчання, які стимулюють креативне мислення та розвиток естетичних здібностей майбутніх вихователів;

2) забезпечуйте систематичну рефлексію студентів щодо їх власного розвитку в сфері естетичного виховання, щоб вони могли усвідомлено аналізувати свої досягнення та напрямки для вдосконалення;

3) завдання до практичних занять, під час практики та у контексті наукової роботи повинні сприяти формуванню всіх компонентів естетичної компетентності майбутніх вихователів;

4) дотримуйтеся наступності та інтеграції у викладанні педагогіки дошкільної та фахових методик дошкільної освіти;

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, підготовка майбутніх вихователів до естетичного виховання дітей дошкільного віку в процесі вивчення педагогіки дошкільної є багатовимірним та комплексним процесом, який вимагає глибоких знань у різних галузях. Естетичне виховання відіграє надзвичайно важливу роль у підготовці майбутніх вихователів, оскільки це не лише спосіб розвитку естетичних почуттів у дітей, але й засіб формування їхньої особистості, світогляду та цінностей.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Визначено напрями подальших наукових досліджень, що полягають в розробленні ефективних форм, методів та педагогічних умов розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів в умовах дистанційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аторіна В. М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці : дис. ... доктора філософії : 011 Освітні, педагогічні науки. Глухів. 2021. 314 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 10.10.2024).
3. Дронова О. О., Бут А. Використання елементів STREAM-освіти у педагогічній технології художньо-естетичного розвитку старших дошкільників. *Наукова скарбниця освіти Донеччини* : науково-методичний журнал / Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Донецький національний університет. 2017. № 1. С. 40–45.
4. Заїка О. Я. Розвиток художньо-творчих здібностей майбутніх педагогів засобами концертно-виконавської діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2013. 20 с.
5. Рожнова В. М. Сутність та структура естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. Глухів, 2019. Вип. 40. С. 71–79.

REFERENCES:

1. Atorina V. M. (2021) Rozvytok estetychnoyi kompetentnosti maybutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoyi osvity u fakhoviy pidhotovtsi [Developing aesthetic competence of future preschool education institution teachers in the professional training]. (PhD Thesis), Hlukhiv (in Ukrainian)
2. Bazovy komponent doshkilnoyi osvity [Basic component of preschool education]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini.> (access date: 10.10.2021). (in Ukrainian).
3. Dronova O. O., But A. (2017). Vykorystannya elementiv STREAM-osvity u pedahohichniy tekhnolohiyi khudozhn'o-estetychnoho rozvytku starshykh doshkil'nykiv. [The Use of Elements of STREAM-Education in the Pedagogical Technology of Artistic and Aesthetic Development of Senior Preschoolers]. Naukova skarbnytsya osvity Donechchyny: naukovo-metodychnyy zhurnal / Donets'kyi oblasnyy instytut pislyadyplomnoyi pedahohichnoyi osvity, Donets'kyi natsional'nyy universytet, 1, 40–45 (in Ukrainian).
4. Zaika O. Y. (2013). Rozvytok khudozhn'o-tvorchykh zdibnostey maybutnikh pedahohiv zasobamy kontsertno-vykonavs'koyi diyal'nosti [Development of artistic and creative abilities of future teachers by means of concert and performing activities]. (PhD Thesis), Kyiv (in Ukrainian).
5. Rozhnova, V. M. (2019). Sutnist ta struktura estetychnoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity [The essence and structure of aesthetic competence of future educators of preschool education]. Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky, no. 40, pp. 71–79. (in Ukrainian).